

ОДГОВОРИ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ НА
УПИТНИК СПЕЦИЈАЛНОГ ИЗВЕСТИОЦА УН
ЗА ПРАВО НА РАЗВОЈ – ПЛАНОВИ И
ПОЛИТИКЕ ОПОРАВКА ОД COVID-19 ИЗ
ПЕРСПЕКТИВЕ ПРАВА НА РАЗВОЈ

МИНИСТАРСТВО ЗА ЉУДСКА И МАЊИНСКА ПРАВА И
ДРУШТВЕНИ ДИЈАЛОГ

Датум слања: 21.4.2022. године

Садржај

Увод.....2

Одговори Републике Србије на Упитник Специјалног известиоца УН-а за право на развој -
Планови и политике опоравка од COVID-19 из перспективе права на развој.....3

Responses of Republic of Serbia to the Questionnaire of the Special Rapporteur on the Right to
Development - COVID Recovery Plans and Policies from a Right to Development Perspective.....3

Увод

Посредством Сталне мисије Републике Србије при УН и другим међународним организацијама у Женеви достављен је допис *Специјалног известиоца УН-а за право на развој*, којим су у складу са Резолуцијом Савета за људска права 33/14, од држава чланица тражене релевантне информације за потребе израде тематског извештаја који се односи на информације о плановима и политикама за опоравак од пандемије COVID-19 из перспективе права на развој, у складу са наведеном Резолуцијом.

Одговор је сачињен на бази информација које су доставили: Министарство просвете, науке и технолошког развоја, Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања и Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре као и информација којима располаже Министарство за људска и мањинска права и друштвени дијалог.

Одговори Републике Србије на Упитник Специјалног известиоца УН-а за право на развој – Планови и политике опоравка од COVID-19 из перспективе права на развој

А. Национална перспектива

1. Како су носиоци права — појединци и заједнице — стављени у центар процеса израде планова опоравка од COVID-а, од планирања до фаза евалуације?

За само неколико дана након што је у Републици Србији проглашено ванредно стање проузроковано пандемијом *COVID-а*, образовни систем Републике Србије је успешно организовао образовно-васпитни рад путем учења на даљину на српском језику и на 8 језика националних мањина.

Криза изазвана пандемијом је показала да је образовни систем довољно флексибилан да брзо одговори новонасталој ситуацији. Ефекти организовања наставе путем учења на даљину су несумњиво унапређене дигиталне компетенције наставника и ученика. У контексту опоравка система од напора предузетих током ванредног стања и пандемијске кризе, Министарство просвете, науке и технолошког развоја (МПНТР) је, поред наставка организације различитих модела наставе, у зависности од епидемиолошке ситуације, обезбедило недостајућу ИТ опрему: таблете или мобилне телефоне, приступ интернету, компјутере, штампаче, тонере.

Родитељи имају значајну улогу у организовању и праћењу учења на даљину и због тога је за њих организовано следеће:

- Телефонска СОС линија је преусмерена на пружање саветодавне психо-социјалне подршке ученицима, родитељима и запосленима у образовању током организовања образовно-васпитног рада учењем на даљину.
- Школе су припремале посебне инструкције и прилоге за родитеље, а где год је било могуће били су контакту са породицама путем телефона или друштвених мрежа. Такође родитељи су у сваком тренутку могли да се обрате школи за савет или стручну помоћ.
- МПНТР и школске управе све време су доступни родитељима путем консултација телефоном и електронском поштом.

Како би се обезбедила континуирана подршка деци и ученицима из осетљивих друштвених група, урађено је следеће:

- Додатне препоруке су упућене школама за ученике са сметњама у развоју и инвалидитетом како би се, кроз учење на даљину и подршку деци и породицама, у највећој могућој мери наставило учење и дневне рутине које су важне деци.

Како би обезбедили да и током учења на даљину се индивидуализује рад са ученицима којима је потребна додатна подршка, у сарадњи са УНИЦЕФ-ом, развијена је листа дигиталних ресурса за подршку учењу на даљину деци са сметњама у развоју, затим листом дигиталних алата који су погодни за рад са децом са сметњама у развоју и инвалидитетом.

Урађене су Смернице за раеализацију отвореног учења и учења на даљину за ученике/це са сметњама у развоју и инвалидитетом https://socijalnoukljucivanje.gov.rs/wp-content/uploads/2020/12/Smernice_o_realizaciji_otvorenog_ucenja_i_ucenja_na_daljinu_za_ucenike_sa_smetnjama_u_razvoju_i_invaliditetom_COVID-19.pdf, као и смернице за прилагођавање видео лекција за ученике са сметњама у развоју и инвалидитетом <https://mpn.gov.rs/grupa-za-inkluziju/>.

Оснаживање наставника је спроведено у оквиру LearnIN иницијативе Регионалне канцеларије УНИЦЕФ-а и Педагошког универзитета из Цириха.

Настава на даљину на језицима националних мањина

У обезбеђивању што већег броја и што квалитетнијих дигиталних и других онлајн ресурса за реализацију наставе на даљину на језицима националних мањина, Министарству значајну подршку пружају и национални савети националних мањина. До сада је снимљено 7077 образовних прилога на 8 језика националних мањина (3.310 током ванредног стања 2020 и 3767 током школске 2020/21. године).

Донете су уредбе и Закључак Владе којим су обезбеђени услови за опоравак од *COVID*-а у различитим областима живота. Сви документи су јавно доступни заинтересованима:

Примера ради, у сектору друмског транспорта Уредбом о мерама за спречавање и сузбијање заразне болести *COVID* изазване вирусом SARS-CoV-2 ("Сл. гласник РС", бр. 151/2020, 152/2020, 153/2020, 156/2020, 158/2020, 1/2021, 17/2021, 19/2021, 22/2021, 29/2021, 34/2021, 48/2021, 54/2021, 59/2021, 60/2021, 64/2021, 69/2021, 86/2021, 95/2021, 99/2021, 101/2021, 105/2021, 108/2021, 117/2021, 125/2021, 7/2022 и 10/2022) између осталог предвиђа се да: у складу са могућностима аутобуског превозника, потребно је ангажовање што већег броја аутобуса, а у циљу што редовнијег одвијања превоза путника у друмском саобраћају. До 1. априла 2022. године аутобуски превозници су у обавези да обављају поласке за које постоје исказане потребе путника, али не мање од 75% претходно објављених полазака са регистрованих редова вожње. Аутобуски превозници са важећим међународним дозволама за превоз путника у друмском саобраћају до 1. априла 2022. године обављају поласке са одобреног реда вожње који је саставни део дозволе само када постоје исказане потребе за одређеним међународним превозом путника, као и одобрење страних држава за обављање превоза путника на њиховој територији усклађено са актуелном епидемиолошком ситуацијом, након чега је неопходно да превоз обављају у складу са важећим међународним дозволама. Уредбом је предвиђен сет мера којима је у периоду током и непосредно након укидања ванредног стања предвиђен низ административних олакшица за домаће превознике ("Сл. гласник РС", бр. 55/2020). Закључком Владе 05 број: 401-1279/2021-1 од 11. фебруара 2021. године усвојен је Програм распореда и коришћења субвенција за подршку раду аутобуских превозника због потешкоћа у пословању проузрокованих епидемијом болести *COVID*-а. Превозницима који су испунили услове по сваком лиценцираном аутобусу додељена је бесповратна помоћ у износу од 3600 евра у шест једнаких месечних рата.

2. Које мере обезбеђују да су планови опоравка од *COVID*-19 засновани на развојним приоритетима носилаца права?

МПНТР је ради добијања објективних података реализовало истраживање у периоду

ванредног стања под називом „Праћење начина учешћа и процеса учења ученика из осетљивих група током остваривања образовно-васпитног рада учењем на даљину“ (јун 2020. године) <https://mpn.gov.rs/vesti/izvestaj-o-ukljucenosti-ucenika-iz-osetljivih-grupa-u-obrazovno-vaspitni-rad-tokom-nastave-na-daljini/>. Подаци су прикупљени помоћу онлајн упитника који су све школе добиле на посебном линку. Упитник је попунило 95% школа у Србији. На основу добијених података, креирају се мере и припремају се активности које задовољавају потребе свих ученика у систему образовања и васпитања Републике Србије.

3. Које мере обезбеђују носиоцима права приступ поузданим, правовременим и лако разумљивим информацијама о свим аспектима планова опоравка од COVID-19?

Сва документа у вези са образовањем у условима пандемије налазе се на сајту МПНТР Информације о организацији наставе током учења на даљину и/или хибридног учења редовно се достављају школама преко школских управа. Додатно, документа која су подршка организовању наставе на даљину преводе се и на осам језика националних мањина на којима се одвија целокупна настава и достављају школама у којима се настава одвија на језицима националних мањина.

4. Које мере обезбеђују учешће цивилног друштва у процесима израде планова опоравка од COVID-19?

МПНТР, као подршку неформалном образовању и програмима који су од значаја за развој образовања, сваке године расписује Јавни конкурс за доделу средстава за подстицање програма или недостајућег дела средстава за финансирање програма од јавног интереса значајних за образовање која реализују удружења. Последње две године (2020. и 2021.) међу приоритетним областима Јавног конкурса су се нашле теме које се односе на следеће области:

- Едукација за одрживи развој и одрживе стилове живота, људска права, родну равноправност, промовисање културе мира и ненасиља, припадност глобалној заједници и поштовања културне разноликости и доприноса културе одрживог развоја - путем објављивања електронских и штампаних садржаја (брошура, приручника и других информативних публикација) за узраст предуниверзитетског образовања;
- Подршка развоју активности на превенцији ризичних облика понашања и родних стереотипа кроз оснаживање деце и младих за учешће у спортским активностима;
- Подршка настави на даљину кроз стварање дигиталних, интерактивних садржаја у складу са програмима наставе и учења за основно и средње образовање.

Сваке године Министарство додели средства за реализацију 40-50 пројеката организацијама цивилног друштва.

5. Да ли су државе посвећене политикама и плановима опоравка од COVID-19 у складу са Агендом 2030, укључујући:
- а) Конкретну стратегију у секторима у које би држава инвестирала како би се осигурало да најугроженији сектори друштва добију приоритетно улагање, у складу са њиховим развојним приоритетима;
  - б) Свесну политичку посвећеност социјалној и економској инклузивности, кроз програме социјалне заштите и/или улагања у јавне услуге као што су становање, образовање, социјална и здравствена заштита;

Од појаве *COVID-а* у Републици Србији систем социјалне заштите прати стање и предузима мере и активности у циљу спречавања ширења епидемије и заштите корисника услуга смештаја у установама као и запослених у том систему. Све установе социјалне заштите за смештај корисника и организације социјалне заштите за пружање услуге домског смештаја су обавезне да о стању у домовима и променама здравственог стања свакодневно, а по потреби и чешће, извештавају надлежно министарство, ради праћења стања и предузимања мера подршке и заштите. Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања води евиденцију о инфицираним корисницима и запосленима у систему социјалне заштите, о чему објављује саопштења на својој званичној интернет страници и доставља информације Министарству здравља, ради обавештавања јавности.

У циљу помоћи материјално угроженим породицама а у сарадњи са Црвеним крстом Србије држава је обезбедила средства за породичне пакете хране и хигијене као и за покривање трошкова програма народних кухиња.

Реализован је и опоравак деце од 7 до 14 година, корисника народних кухиња у одмаралиштима Црвеног крста у Србији и у Црној Гори.

Сви пунолетни грађани Републике Србије су неколико пута добили универзалну новчану помоћ ради ублажавања последица кризе (2020., 2021. и 2022. год.). Пензионерима и корисницима новчане социјалне помоћи ова помоћ је додељена по аутоматизму. Почетком 2022. године помоћ ради опоравка од *COVID-а* добили су и млади од 16-29 година у износу од 100 евра.

Установе социјалне заштите на територији Републике Србије додатно су ојачане кроз радно ангажовање медицинског и немедицинског кадра у циљу спречавања и ублажавања последица изазваних вирусом у установама социјалне заштите. Од почетка *COVID* кризе редовно се снабдевају све установе социјалне заштите за смештај корисника неопходним заштитним средствима у циљу заштите корисника и запослених у установи/дому за смештај. Набављена је неопходна заштитна и здравствена опрема и испоручена свим установама социјалне заштите. Од 24.12.2020. године, спроводи се имунизација корисника и запослених у установама и организацијама које пружају услуге смештаја. Око 90% корисника и запослених је обухваћено имунизацијом. Ојачани су капацитети система социјалне заштите запошљавањем 825 радника на неодређено време у 2020. години и 122 радника у 2021. години, у домовима за смештај корисника и у центрима за социјални рад.

Корисници су редовно и благовремено обавештавани о свим епидемиолошким мерама које су предузимане или ће бити предузете, као и о начинима на који ће се њихов свакодневни живот одвијати у установама, у условима и ограничењима која је наметнула епидемија.

Надлежно министарство је донело преко 30 инструкција, налога и препорука, које се односе на пружаоце услуга социјалне заштите. У складу са инструкцијама Министарства, сви пружаоци услуга су донели оперативне планове заштите, у складу са датим препорукама, смерницама и мерама, чије спровођење је праћено.

Пандемија је наметнула низ нових правила и ограничења у свакодневном раду установа што се, између осталог, види и у броју поднетих захтева за смештај - који се смањило за 41.6% у односу на 2019. годину као и у укупном броју корисника смештених у току 2020.

године који је мањи за 43,2% у односу на 2019. годину.

COVID криза је изнела на површину и проблем неједнаког приступа и коришћења дигиталне технологије нарочито код старијих особа које су због тога биле веома често не само физички већ и социјално изоловане од својих породица и пријатеља. Надлежно министарство је реаговало обезбеђивањем донаторске подршке установама у набавци техничких средстава као и обука корисника за стицање дигиталних вештина. Неки програми обуке корисника се и сада припремају у сарадњи са UNDP Србија.

Саветодавни телефонски сервис за подршку деци, женама и родитељима су непрекидно у функцији као националне услуге за саветодавну подршку. Крајем 2021. године донет је и *Закон о правима корисника услуга привременог смештаја у социјалној заштити*. Овај закон је део стратешког решења како ће се спровести прелазак са институционалне заштите корисника на живот у заједници. Закон треба да омогући заштиту права корисника кроз њихово оспособљавање за самосталан живот и социјалну инклузију. Смештај се обезбеђује само као последња могућност, односно кориснику коме се не може обезбедити останак у породици, дневне услуге у заједници или услуге подршке за самосталан живот. Законом се обезбеђује адекватна и благовремена целовита заштита и сигурност корисника, са јасно одређеним правима и обавезама корисника, као и правима, обавезама и одговорностима пружаоца услуге, у складу са вољом и жељом корисника, односно најбољим интересом малолетног корисника, уз поштовање његовог физичког и психичког интегритета, безбедности, у складу са зајемченим људским правима и слободама.

в) Стварање простора за отворену политику где се политике и програми могу проценити и ревидирати по потреби.

Усвајање Стратегије развоја образовања и васпитања у Републици Србији до 2030. године и пратећег Акционог плана за спровођење Стратегије (усвојени су 2021) представља основу за остваривање системског унапређивања образовања у Републици Србији. Акциони план обухвата период од 2021. до 2023. године, а конкретизацијом свих мера и активности које ће бити предузете у наведеном периоду унапређује се деловање одговорних институција и омогућава праћење постигнутих резултата и квалитетно извештавање, као и благовремена ревизија циљева и идентификованих мера, због бољег планирања у будућности.

6. Да ли државе, приликом евалуације мера опоравка од COVID-19, спроводе процену утицаја на људска права?

Свакако се приликом процене ефеката било ког пројекта или примене стратешког документа узимају у обзир и индикатори којима се мери достигнуто људских, мањинских и права детета. Конкретно у случају учења на даљину услед *COVID* епидемије, МПНП је ради добијања објективних података реализовало истраживање у периоду ванредног стања под називом „Праћење начина учења и процеса учења ученика из осетљивих група током остваривања образовно-васпитног рада учењем на даљину“ (јун 2020) <https://mpn.gov.rs/vesti/izvestaj-o-ukljucenosti-ucenika-iz-osetljivih-grupa-u-obrazovno-vaspiti-rad-tokom-nastave-na-daljini/>. Подаци добијени овим истраживањем коришћени су приликом израде нових мера и активности које су одговор система образовања на *COVID* кризу.

7. Које мере гарантују да су носиоци права значајно укључени у уживању предности планова опоравка од COVID-19? Како заинтересоване стране, укључујући приватни сектор, обезбеђују да се користи од планова и пројеката опоравка од COVID-19 равноправно расподељују на све сегменте становништва како би се смањиле неједнакости и допрло до најугроженијих?

У погледу образовања, ситуација изазвана епидемиолошком кризом највише погађа наше најосетљивије групе деце и ученика, а то су деца и ученици којима је потребна додатна подршка у образовању, а пре свих деца са сметњама у развоју и инвалидитетом и њихове породице, као и деца и ученици ромске националности. Стога МПНТР реализује низ пројеката у партнерству са међународним организацијама које имају за циљ подршку за најосетљивије друштвене групе током учења на даљину. Један од пројеката који МПНТР реализује у сарадњи са Уницеф-ом (из ИПА средстава) је „Премошћавање дигиталног јаза за најугроженију децу“. Активности овог пројекта пружају подршку за 30 основних школа са циљем њиховог оснаживања за подршку ученицима из осетљивих група током наставе за време епидемије и то доделом рачунарске опреме: обезбеђено је преко 2000 уређаја за 30 најугроженијих школа у којима се образују ромски ученици, обука за 900 наставника, као и неповратна средства за школе (5.000 евра) за формирање Клуба за учење у којима се обезбеђују услови за онлајн учење за ученике који немају те услове код куће. За ученике који немају приступ интернету или имају лошу конекцију, школа је обезбедила штампане задатке који се преузимају у школи и враћају школи после завршетка пробног завршног испита. Министарство је до сада набавило и 2450 уређаја и 2400 интернет картица за ученике који немају приступ интернету и ИТ уређајима. Додатно, уз подршку Ромског образовног фонда и Фондације за отворено друштво набављено је и подељено 550 ИТ уређаја школама у којима се образују ученици ромске националности, а који нису имали потребну ИТ опрему за праћење наставе на даљину. Кампања „Задржи осмех на лицу“ је имала за циљ психосоцијалну подршку ученицима и помоћ у превазилажењу стреса изазваног пандемијом болести *COVID*. У сарадњи са Радио-телевизијом Србије снимљено је девет спотова који су емитовани ученицима основног и средњошколског узраста у време одржавања наставе на даљину. Тим од шест психолога, међу којима су била два психолога из МПНТР, обрадио је више релевантних тема из области психосоцијалне подршке ученицима и њиховим родитељима/старатељима. Највише спотова је било усмерено на технике за превазилажење стреса. У склопу испуњавања потреба за психо-социјалном подршком обрађене су теме о психолошким потребама деце и младих и организацији живота и рада у условима социјалне изолације. Ученици су упознати са конструктивним начинима за регулацију осећања страха, тескобе и неизвесности и успостављање емоционалне стабилности. За средњошколце је додатно обрађена и тема о критичком мишљењу, односно техникама за препознавање непоузданих извора информација. У прилозима је објављен број телефона МПНТР 0800 200 201 као поуздан ресурс за пружање подршке ученицима, родитељима и наставницима. СОС линија за пријаву насиља у школама је током пандемије радила као линија за пружање психо-социјалне подршке запосленима у образовању, родитељима и ученицима. Министарство је у сарадњи са UNICEF-ом и Save the children ажурирало и поставило нове едукативне материјале на сајт Министарства, за родитеље, запослене у образовању и ученике (видео материјали и едукативни текстови) на тему превенције ризика у дигиталном окружењу, а које обухвата и превенцију могуће експлоатације путем интернета.

8. Да ли државе гарантују прагове социјалне заштите, чак и у временима кризе?

Након избијања епидемије и увођења ванредног стања у Србији (март – мај 2020. године) аутоматски су продужена социјална давања корисницима којима су права истекла током првог таласа кризе (укључујући и она у оквиру дечје заштите). Поједине локалне самоуправе додељивале су пакете помоћи а уз помоћ УНИЦЕФ-а обезбеђена је хуманитарна помоћ једном броју ромских насеља. Више локалних самоуправа је током трајања ванредног стања одобрило одложено плаћање комуналних рачуна и одустало од покретања принудне наплате за време ванредног стања, а Електропривреда Србије је објавила да неће обрачунавати камате онима који касне са плаћањем рачуна за струју.

Б. Међународна перспектива

1. У контексту Званичне развојне помоћи, на који начин државе/развојне агенције промовишу кохерентност у оквиру међународно договорених оквира политике из 2015. године, као што је подршка државама у развоју/финансирању интензивираних планова опоравка од COVID-19? На који начин државе/развојне агенције негују културу транспарентности и одговорности?

МПНТР и међународне организације приликом реализације пројектних активности прате реализацију истих, процењују ефекте и редовно извештавају стручну и ширу јавност о постигнутим резултатима и дугорочним ефектима пројеката на циљну групу. Често се прибегава и истраживањима која мапирају почетна стања, као и евалуативна истраживања која бележе ниво унапређивања почетног стања (base line).

2. На које начине државе повећавају међународну сарадњу како би олакшале развој, имплементацију и евалуацију планова опоравка од COVID-19?

МПНТР дефинише своје приоритете кроз Стратегију развоја образовања на 10-огодишњем нивоу и кроз пратећи акциони план који на оперативном трогодишњем нивоу дефинише мере и активности које су од интереса за систем образовања. Министарство такође даје коментаре и на годишње планове међународних организација.

Из надлежности Министарства грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре може се навести да су Зелени коридори/траке¹ на територији Западног Балкана успостављени на почетку избијања COVID-а како би се спречила несташица основних производа и медицинске опреме. Ова иницијатива се до сада показала као један од најуспешнијих примера регионалне сарадње у региону Западног Балкана. Њено главно достигнуће у очувању трговинских токова у региону не само да је имало значајне економске користи, већ се показала и као непроцењива у смислу задовољавања хитних потреба становништва у време пандемије.

Европска комисија је 23. марта 2020. године усвојила Саопштење о увођењу зелених трака у складу са Смерницама мера управљања границама ради заштите здравља и доступности

¹ Зелени коридори су мрежа приоритетних путева и граничних прелаза/заједничких тачака преласка које су договорили партнери са Западног Балкана а који ће бити повезани са суседним државама чланицама ЕУ дуж Трансевропске транспортне мрежс – TEN-T, док се зелене траке односе на систем приоритизације на граничним прелазима/заједничким тачкама преласка који омогућава бржи прелазак приоритетне робе.

робе и основних услуга. Влада је почетком маја 2020. године прихватила препоруке наведене у Заједничком предлогу Сталног секретаријата Транспортне заједнице и Секретаријата ЦЕФТА дате у циљу олакшавања транспорта и трговине основним потрепштинама у Западном Балкану током трајања епидемије изазване вирусом *COVID*.

Позитивни резултати иницијативе су јасно илустровани статистичким подацима који показују да је око 80% камиона у региону користило граничне прелазе (ПТ)/заједничке тачке преласка (ЗП) унутар региона ЦЕФТА-е, при чему је 20% њих превозило основне производе и имало користи од приоритетног проласка.

Праћење времена чекања како на унутрашњим тако и на спољним граничним прелазима региона Западног Балкана показало је да се највећа кашњења и застоји дешавају на граничним прелазима региона са суседним државама чланицама ЕУ. Главни циљ је био да се убрза процес царинења робе од посебног значаја која је најпотребнија узимајући у обзир пандемију *COVID*, слањем унапред информација о пошиљкама робе од посебног значаја пре доласка, свим агенцијама (царинским, фитосанитарним, ветеринарским и прехранбеним инспекцијама) укљученим у царинење робе, како би се те агенције могле припремити и те пошиљке добити приоритетни пролаз.

Влада Републике Србије је 28. јануара 2021. године закључком прихватила преноруке за успостављање Зелених коридора/трака између потписница ЦЕФТА-е и држава чланица Европске уније у циљу олакшања транспорта и брзог протока робе у време пандемија и шире.

Међутим, да би проширење зелених трака постало стварност, потребно је да најмање једна држава чланица ЕУ пристане да започне са разменом информација/обавештења о пошиљкама које се сматрају приоритетом у складу са договореном листом приоритетне робе и које долазе до одређеног, претходно утврђеног граничног прелаз. Још увек нема дефинитивне потврде ниједне државе чланице ЕУ и не постоји систем ни на једном од одређених граничних прелаза на којима се концепт зелених трака у потпуности примењује.

3. Како државе/развојне агенције сарађују на мобилизацији додатних ресурса на међународном нивоу — укључујући размену знања, техничку сарадњу, изградњу капацитета и пренос технологије како би се обезбедила средства и објекти за подстицање свеобухватног опоравка од COVID-19?

МПНТР активно сарађује са међународним организацијама на креирању предлога пројеката и на реализацији истих, уважавајући потребе школа, ученика и родитеља са посебним фокусом на ученике из осетљивих друштвених група.

Responses of Republic of Serbia to the Questionnaire of the Special Rapporteur on the Right to Development – COVID-19 Recovery Plans and Policies from a Right to Development Perspective

A National perspective

1. How are rights holders - individuals and communities - at the heart of the COVID recovery plan process, from planning to evaluation phases?

In just a few days after the state of emergency was declared in the Republic of Serbia caused by the COVID pandemic, the educational system of the Republic of Serbia successfully organized educational work through distance learning in Serbian and 8 languages of national minorities.

The crisis caused by the pandemic has shown that the education system is flexible enough to respond quickly to the new situation. The effects of organizing classes through distance learning undoubtedly improved digital competencies of teachers and students. In the context of repairing the system from the efforts made during the state of emergency and the pandemic crisis, the Ministry of Education, Science and Technological Development (MoESTD), in addition to continuing to organize different teaching models, depending on the epidemiological situation, provided missing IT equipment: tablets or mobile phones, Internet access, computers, printers, toners.

Parents have a significant role in organizing and monitoring distance learning and therefore the following has been organized for them:

- The phone SOS line has been redirected to provide counselling psycho-social support to students, parents and employees in education during the organization of educational work by distance learning.
- Schools prepared special instructions and resources for parents and, where possible, they were in contact with families by phone or social networks. Also, parents could ask the school for advice or professional help at any time.
- MoESTD and school administrations are always available for consultations with parents through phone and e-mail.
- In order to provide continuous support to children and students from vulnerable social groups, the following was done:

Additional recommendations were made to schools for students with disabilities in order to continue learning and daily routines that are important to children as much as possible through distance learning and support for children and families.

In order to ensure that distance learning with students in need of additional support is individualized, in cooperation with UNICEF, a list of digital resources has been developed to support distance learning for children with disabilities, followed by a list of digital tools that are suitable for work with children with disabilities.

Guidelines for the implementation of open and distance learning for students with disabilities were developed <https://socijalnoukljucivanje.gov.rs/wp->

content/uploads/2020/12/Smernice_o_realizaciji_otvorenog_ucenja_i_ucenja_na_daljinu_za_uce_nike_sa_smetnjama_u_razvoju_i_invaliditetom_COVID-19.pdf, as well as guidelines for adjusting the video lessons to pupils with disabilities <https://mpn.gov.rs/grupa-za-inkluziju/>.

Teacher empowerment was carried out as part of the LearnIN initiative of the UNICEF Regional Office and the Pedagogical University of Zurich.

Distance learning and teaching in the languages of national minorities

The National Councils of National Minorities also provide significant support to the Ministry in providing as many digital and other online resources as possible for the implementation of distance learning and teaching in the languages of national minorities. So far, 7,077 educational lessons have been recorded in 8 languages of national minorities (3,310 during the 2020 state of emergency and 3,767 during the school year 2020/21).

Decrees and a Government Conclusion were passed, which provided conditions for recovery from COVID in various areas of life. All documents are publicly available to interested parties:

For example, in the road transport sector, the Decree on Measures for the Prevention and Suppression of the Infectious Disease COVID caused by the SARS-CoV-2 Virus ("Official Gazette of the RS", No. 151/2020, 152/2020, 153/2020, 156/2020, 158/2020, 1/2021, 17/2021, 19/2021, 22/2021, 29/2021, 34/2021, 48/2021, 54/2021, 59/2021, 60/2021, 64/2021, 69/2021, 86/2021, 95/2021, 99/2021, 101/2021, 105/2021, 108/2021, 117/2021, 125/2021, 7/2022 and 10/2022), among other things envisaged that: in accordance with the capacities of the bus carrier, it is necessary to hire as many buses as possible, in order to conduct the transport of passengers in road traffic as regularly as possible. Until 1st April 2022, bus carriers are obliged to perform departures for which there are expressed needs of passengers, but not less than 75% of previously announced departures from registered timetables. Until 1st April 2022, bus carriers with valid international permits for the carriage of passengers by road perform departures from the approved timetable which is an integral part of the permit only when there are stated needs for certain international passenger transport, as well as approval of foreign countries for passenger transport on their territory in accordance with the current epidemiological situation, after which it is necessary to perform transportation in accordance with applicable international permits. The decree envisages a set of measures which, during and immediately after the abolition of the state of emergency, envisage a number of administrative reliefs for domestic carriers ("Official Gazette of the RS", No. 55/2020). By the Conclusion of the Government 05 number: 401-1279 / 2021-1 from 11th February 2021, the Programme of distribution and use of subsidies to support the work of bus carriers due to business difficulties caused by the epidemic of COVID disease was adopted. Carriers who met the conditions for each licensed bus were awarded a grant of EUR 3,600 in six equal monthly instalments.

2. What measures ensure that COVID recovery plans are based on the development priorities of rights holders?

In order to obtain objective data, MoESTD conducted a research during the state of emergency entitled "Monitoring the participation and learning process of students from vulnerable groups during the implementation of educational work by distance learning" (June 2020) <https://mpn.gov.rs/news/report-on-involvement-of-students-from-sensitive-groups-in->

[educational-work-during-distance-teaching/](#). Data were collected using online questionnaires that all schools received at a special link. The questionnaire was completed by 95% of schools in Serbia. Based on the obtained data, measures are created and activities are prepared that meet the needs of all students in the education system of the Republic of Serbia.

3. What measures provide right holders with an access to reliable, timely and easy-to-understand information on all aspects of COVID recovery plans?

All documents related to education during the pandemic can be found on the MoESTD website. Information on the organization of distance learning and teaching and/or hybrid learning and teaching is regularly provided to schools through school administrations. In addition, documents that support the organization of distance learning and teaching are translated into eight languages of national minorities in which all classes are conducted, and delivered to schools where classes are held in the languages of national minorities.

4. What measures ensure the participation of civil society in the process of drafting COVID recovery plans?

MoESTD, supporting non-formal education and programmes of importance for the development of education, annually announces a public competition for the allocation of funds to encourage programmes or the missing part of funding for programmes of public interest important for education implemented by associations. In the last two years (2020 and 2021), among the priority areas of the Public Competition were topics related to the following areas:

- Education for sustainable development and sustainable lifestyles, human rights, gender equality, promotion of the culture of peace and non-violence, belonging to the global community and respect for cultural diversity and the contribution of sustainable development culture - by publishing electronic and printed resources (brochures, manuals and other informative publications) for pre-university education students;
- Support for the development of activities on the prevention of risky behaviours and gender stereotypes through empowering children and youth to participate in sports activities;
- Support for distance learning through the creation of digital, interactive content in line with teaching and learning programmes for primary and secondary education.

Every year, the Ministry allocates funds for the implementation of 40-50 projects to civil society organizations.

5. Are the countries committed to COVID recovery policies and plans in line with the 2030 Agenda, including:
  - a) A specific strategy in the sectors in which the government would invest in order to ensure that the most vulnerable sectors of society receive priority investment, in accordance with their development priorities;
  - b) Mindful political commitment to social and economic inclusion, through social protection programmes and/or investments in public services such as housing, education, social and health care;

Since the onset of COVID in the Republic of Serbia, the social protection system has been

monitoring the situation and taking measures and activities in order to prevent the spread of the epidemic and protect the users of accommodation services in institutions and employees in that system. All social protection institutions for the accommodation of beneficiaries and social protection organizations for the provision of home accommodation services are obliged to report on the situation in homes and changes in health status daily, and more often, if necessary, in order to monitor the situation and take support and protection measures. The Ministry of Labour, Employment, Veteran and Social Affairs keeps records of infected beneficiaries and employees in the social protection system, which it publishes on its official website and submits information to the Ministry of Health, in order to inform the public.

In order to help financially deprived families, and in cooperation with the Serbian Red Cross, the government provided funds for family food and hygiene packages, as well as for covering the costs of the national kitchen programme.

The recovery of children aged 7 to 14, users of national kitchens in the Red Cross resorts in Serbia and Montenegro, was also realized.

All adult citizens of the Republic of Serbia have received universal financial assistance several times in order to mitigate the consequences of the crisis (in 2020, 2021 and 2022). Pensioners and beneficiaries of financial social assistance are granted this assistance automatically. At the beginning of 2022, young people aged 16-29 received assistance for COVID recovery in the amount of EUR 100.

Social protection institutions on the territory of the Republic of Serbia have been additionally strengthened through the employment of medical and non-medical staff in order to prevent and mitigate the consequences caused by the virus in social protection institutions. Since the onset of the COVID crisis, all social protection institutions for the accommodation of beneficiaries have been regularly supplied with the necessary protective equipment in order to protect beneficiaries and employees of the institution/accommodation home. Necessary protective and health equipment was procured and delivered to all social protection institutions. From 24th December 2020, immunization of users and employees in institutions and organizations that provide accommodation services has been carried out. About 90% of users and employees are covered by immunization. The capacities of the social protection system have been strengthened by employing 825 workers for an indefinite period of time in 2020 and 122 workers in 2021, in accommodation homes and centres for social work.

Beneficiaries are regularly and timely informed about all epidemiological measures that have been taken or will be taken, as well as about the ways in which their daily life will take place in institutions, in the conditions and restrictions imposed by the epidemic.

The competent ministry has issued over 30 instructions, orders and recommendations, which refer to the providers of social protection services. In accordance with the instructions of the Ministry, all service providers have adopted operational protection plans, in accordance with the given recommendations, guidelines and measures, the implementation of which has been monitored.

The pandemic imposed a number of new rules and restrictions in the daily work of institutions, which can be seen, among other things, in the number of submitted requests for accommodation - which decreased by 41.6% compared to 2019, and the total number of users accommodated in 2020, which is by 43.2% less than in 2019.

The COVID crisis has brought to the surface the problem of unequal access to and use of digital technology, especially among the elderly, who have therefore often been not only physically but also socially isolated from their families and friends. The competent ministry responded by providing donor support to institutions in the procurement of technical means as well as training of users to acquire digital skills. Some user training programmes are still being prepared in cooperation with UNDP Serbia.

Advice telephone support services for children, women and parents are continuously functioning as national counselling services. At the end of 2021, the *Law on the Rights of Users of Temporary Accommodation Services in Social Protection* was passed. This law is part of a strategic solution of the transition from institutional protection of users to life in the community. The law should enable the protection of users' rights through their training for independent living and social inclusion. Accommodation is provided only as a last resort, i.e., to a beneficiary who cannot be provided with a family stay, daily community services or support services for independent living. The law provides adequate and timely comprehensive protection and security of users, with clearly defined rights and obligations of users, as well as the rights, obligations and responsibilities of service providers, in accordance with the will and wishes of users, or the best interests of minors, respecting their physical and mental integrity, security, in accordance with guaranteed human rights and freedoms.

c) Creating open policy space where policies and programmes can be evaluated and revised as needed.

The adoption of the Strategy for the Development of Education in the Republic of Serbia until 2030 and the accompanying Action Plan for the implementation of the Strategy (adopted in 2021) is the basis for achieving systemic improvement of education in the Republic of Serbia. The action plan covers the period from 2021 to 2023, and the concretization of all measures and activities that will be taken in this period improves the activities of responsible institutions and enables monitoring of achieved results and quality reporting, as well as timely revision of goals and identified measures for better planning in the future.

6. Are states conducting a human rights impact assessment when evaluating COVID recovery measures?

Certainly, when assessing the effects of any project or the implementation of a strategic document, indicators that measure the achievement of human, minority and children's rights are also taken into account. Specifically, in the case of distance learning due to the COVID epidemic, MoESTD conducted emergency research to obtain objective data entitled "Monitoring the participation and learning process of students from vulnerable groups during the implementation of educational work by distance learning (June 2020) <https://mpn.gov.rs/vesti/izvestaj-o-ukljucenosti-ucenika-iz-osetljivosti-grupa-u-obrazovno-vaspitni-rad-tokom-nastave-na-daljini/>. The data obtained from this research were used in the development of new measures and activities that are the response of the education system to the COVID crisis.

7. What measures guarantee the rights holders are meaningfully involved in sharing the benefits of COVID recovery plans? How are stakeholders, including the private sector, ensuring that the benefits of COVID recovery plans and projects are equitably distributed to all segments of the population to reduce inequalities and reach the most vulnerable?

In terms of education, the situation caused by the epidemiological crisis mostly affects our most vulnerable groups of children and students, namely children and students who need additional support in education, especially children with disabilities and their families, as well as Roma children and students. Therefore, MoESTD implements a number of projects in partnership with international organizations that aim to support the most vulnerable social groups during distance learning. One of the projects implemented by MoESTD in cooperation with UNICEF (from IPA funds) is "Bridging the digital gap for the most vulnerable children". The activities of this project provide support to 30 primary schools with the aim of strengthening them to support students from vulnerable groups for classes during the epidemic by providing computer equipment: over 2000 devices were provided for 30 most vulnerable schools in which Roma students are educated, training were organised for 900 teachers, and grants were awarded to schools (EUR 5,000) for the establishment of a Learning Club that provides online learning conditions for students who do not have these conditions at home. For students who do not have internet access or have a poor connection, the school has provided printed assignments that are taken to the school and returned to the school after completing the mock final exam. So far, the ministry has procured 2,450 devices and 2,400 internet cards for students who do not have access to the Internet and IT devices. In addition, with the support of the Roma Education Fund and the Open Society Foundation, 550 IT devices were procured and distributed to schools educating Roma students who did not have the necessary IT equipment to follow distance learning. The "Keep a Smile on Your Face" campaign aimed at psychosocial support for students by helping them overcome the stress caused by the COVID pandemic. In cooperation with the Radio-Television of Serbia, nine videos were recorded, which were broadcast to primary and secondary school students during distance learning classes. A team of six psychologists, including two psychologists from MoESTD, addressed several relevant topics in the field of psychosocial support to students and their parents/guardians. Most of the videos focused on techniques for overcoming stress. As part of meeting the needs for psycho-social support, topics on the psychological needs of children and youth and the organization of life and work in conditions of social isolation were addressed. Students are introduced to constructive ways to regulate feelings of fear, anxiety and uncertainty and to establish emotional stability. For secondary school students, the topic of critical thinking, i.e., techniques for recognizing unreliable sources of information, was additionally covered. The helpline of MoESTD 0800 200 201 is published in the videos as a reliable resource for providing support to students, parents and teachers. During the pandemic, the SOS line for reporting violence in schools worked as a line for providing psycho-social support to employees in education, parents and students. In cooperation with UNICEF and Save the Children, the Ministry updated and uploaded new educational materials on the Ministry's website for parents, employees and students (videos and educational texts) on risk prevention in the digital environment, covering the prevention of possible abuse on the Internet.

8. Are states guaranteeing social protection floors, even in times of crisis?

After the outbreak of the epidemic and the introduction of the state of emergency in Serbia (March-May 2020), social benefits were automatically extended to beneficiaries whose rights

expired during the first wave of the crisis (including those under child protection). Some local governments distributed aid packages, and with the help of UNICEF, humanitarian aid was provided to a number of Roma settlements. During the state of emergency, several local self-governments approved the delayed payment of utility bills and gave up on initiating forced collection during the state of emergency, and the Electric Power Industry of Serbia announced that it would not charge interest to those with late payment of electricity bills.

B. International perspective

1. In the context of Official Development Assistance, in what way are States/development agencies promoting coherence across the internationally agreed 2015 policy frameworks, such as by supporting States in developing/financing integrated COVID recovery plans? In what ways are states/development agencies fostering a culture of transparency and accountability?

During the implementation of project activities, MoESTD and international organizations monitor their implementation, assess the effects and regularly report to the professional and general public on the results achieved and long-term effects of projects on the target group. Research that maps baseline is often used, as well as evaluative research that records the level of baseline improvement.

2. In what ways are states increasing their international cooperation to facilitate the development, implementation and evaluation of COVID recovery plans?

The MoESTD defines its priorities through the Strategy for the Development of Education Development at the 10-year level and through the accompanying action plan, which at the operational three-year level defines measures and activities that are of interest to the education system. The ministry also comments on the annual plans of international organizations.

The Ministry of Construction, Transport and Infrastructure may state that the Green Corridors/Lanes² in the Western Balkans were established at the beginning of the COVID outbreak to prevent shortages of basic products and medical equipment. This initiative has so far proved to be one of the most successful examples of regional cooperation in the region of Western Balkans. Its main achievement in preserving trade flows in the region has not only had significant economic benefits, but has also proved invaluable in meeting the urgent needs of the population during the pandemic.

On 23rd March 2020, the European Commission adopted the Communication on the introduction of green lanes in accordance with the Guidelines for Border Management Measures for the Protection of Health and Access to Goods and Basic Services. In early May 2020, the government accepted the recommendations set out in the Joint Proposal of the Standing Secretariat of the Transport Community and the CEFTA Secretariat to facilitate the transport and trade of basic products in the Western Balkans during the COVID epidemic.

---

² Green corridors are a network of priority roads and border crossings/common crossing points agreed by partners from the Western Balkans, which will be connected to neighbouring EU Member States along the Trans-European Transport Network - TEN-T, while green lanes refer to the priority system at border crossings/common crossing points that allow faster crossing of priority goods.

The positive results of the initiative are clearly illustrated by statistics showing that about 80% of trucks in the region used border crossings (BCs)/common crossing points (CPs) within the CEFTA region, with 20% transporting basic products and benefiting from priority passage.

Monitoring the waiting time at both the internal and external border crossings of the Western Balkans region has shown that the biggest delays and bottlenecks occur at the region's border crossings with neighbouring EU Member States. The main goal was to speed up the customs clearance process of special importance, which is most needed given the COVID pandemic, by sending advance information on shipments of goods of special importance prior to the arrival to all agencies (customs, phytosanitary, veterinary and food inspections) involved in customs clearance of goods, so that these agencies can be prepared and these shipments get priority passage.

On 28th January 2021, the Government of the Republic of Serbia accepted the recommendations for the establishment of Green Corridors/Lanes between CEFTA signatories and EU Member States in order to facilitate the transport and rapid flow of goods during pandemics and beyond.

However, in order to make the extended green lanes become a reality, at least one EU Member State needs to agree to start exchanging information/notifications on shipments that are considered a priority according to the agreed priority list of priority products reaching a certain pre-determined border crossing. There is still no definitive confirmation of any EU Member State and there is no system at any of the certain border crossings where the concept of green lanes is fully applied.

3. How are states/development agencies cooperating to mobilize additional resources at international level - including knowledge sharing, technical cooperation, capacity-building and technology transfers - in order to provide the means and facilities to foster comprehensive COVID recovery?

MoESTD actively cooperates with international organizations in creating project proposals and their implementation, taking into account the needs of schools, students and parents with a special focus on students from vulnerable social groups.